

## Sør-Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet følgende retningslinjer for praktisering av gratisprinsippet ved studieturer og ekskursjoner

Skolene opplever et sterkt press fra både elever og lærere om å kunne bruke studieturer og ekskursjoner som en stimulerende og motiverende læringsarena. Fylkesrådmannen stiller seg selvsagt positiv til at det fortsatt skal være mulig å bruke slike arenaer. Det såkalte gratisprinsippet vil imidlertid i praksis legge sterke begrensninger på slike muligheter.

Fylkesrådmannen ønsker å presisere at slike organiserte opplegg utenfor skolen ikke kan stille krav til enkeltelever om selv å dekke hele eller deler av kostnadene som er knyttet til slike tiltak. Dersom skolen ser seg i stand til å dekke utgiftene over eget budsjett vil det selvsagt ikke ligge noen begrensninger i å gjennomføre studieturer/ekskursjoner, med de kravene som også ligger om forsvarlig faglig/pedagogisk innhold.

Utdanningsdirektoratet presiserer også at opplæringsloven ikke er til hinder for at skoleturer og andre kostnadskrevende aktiviteter finansieres av andre enn skoleeier/skolen. I dette ligger det at *”...elever og foresatte kan gå sammen om å finansiere skoleturer ved reelt frivillige gaver og dugnader, så lenge det ikke stilles motytelser for disse bidragene og forutsatt at de kommer alle elevene til gode”*.

Det er grunn til å vektlegge begrepet reelt frivillige gaver og dugnader, og at de innsamlede midlene da kommer alle elevene til gode. Fylkesrådmannen vil derfor henstille til skolene om å sørge for at både lærere og elever får uttømmende kjennskap til de begrensningene som ligger i opplæringsloven. I dette ligger det også en føring om at skolene bør orientere elever og lærere om at det ikke igangsettes planlegging av slike turer før det kan vises til garantier om at reiser vil bli fullt ut finansiert for hele elevgruppen – også for elever hvor foreldre reserverer seg mot å gi frivillige bidrag – gjennom reelt frivillig innsats. Det må også presiseres at det ikke må øves press overfor elever/foreldre som av ulike grunner ikke ser seg i stand til å bidra økonomisk.

### **Fylkesrådmannen har på bakgrunn av dialog med skoler og foresatte utarbeidet følgende retningslinjer:**

1. Skolene må i forkant av hvert skoleår lage en plan for gjennomføring av læreplanfestede og ikke læreplanfestede ekskursjoner .
2. Det må ikke planlegges turer som pålegger elevene egenbetaling.
3. Alle turer i skolens regi er å oppfatte som opplæring og kan ikke gjøres frivillig. Turene må planlegges slik at alle elever har mulighet til å delta. For elever som av en eller annen grunn ikke kan delta, skal det være et organisert opplæringstilbud på skolen.
4. Læreplanfestede ekskursjoner skal i utgangspunktet dekkes av den enkelte skole.
5. Ekskursjoner og studieturer som ikke kan finansieres av skolen, kan finansieres med frivillige gaver eller ved egeninnsats fra elevens side. Gaver skal være reelt frivillige og samles inn på en slik måte at gaverne ikke kan spores og slik at elever og foresatte ikke føler seg presset til å bidra. Jfr OLL kap 9A-1.
6. Rektor har det fulle ansvaret for alle prosesser i forbindelse med ekskursjoner.
7. Elever og lærere bør rutinemessig orienteres ved skolestart om hva gratisprinsippet innebærer.
8. Skolen skal ha egne prosedyrer for gjennomføring av ekskursjoner.
9. Fylkesrådmannen presiserer at SGS 1010 skal legges til grunn for kompensasjon for medfølgende lærer(e).
10. Skolene skal dekke kostnader for medfølgende lærer(e)